

מאימתי פרק ראשון תענית

יד.

מסורת הש"ס

(א) [לעיל יב: ע"ש], (ב) [סוכה
נד. וש"נ], (ג) [ב"ק פ. ד] (ד) [ש"ל
דמנן], (ה) [לקמן יט. ו] (ו) [ש"ל
באחרונות,

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא היו ממתינין אלף
 זעקין הא צעקה בפה הוא
 ומדצעקה צפה המרעה:
 (ב) תוס' ד"ה תני כו' לא
 בראשונות ולא בחטירות אמר
 רב אשי נקוט מ"עמאל ביד
 פ' הוונקט' בקוט השלשה
 מענינו: (א) ד"ה ורב יודיה
 כו' אומר ר"י דהאי ענינו:

גליון הש"ס

גמרא אמר רב אשי נקוט
אמצעייתא. כעין זה נדה דף
כ ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אין פוחתין משבע
שבהן כ"א התרעות כ"ל
(ועי' לחם משנה פ"ד
מהלכות תענית הלכה יז):

מוסף רש"י

בגון חיכוך. שחין שמתחבר
האדם עליה, פרוטי"ר צלע"ו
(ב"ק פ:). מתריעין. צענו
(לקמן יט.). המטורפת.
מלשון טרף אצבא ומלשון ציפה
טרופה (לקמן יט.).

רבינו גרשום

הא שייך תיבה. דבראחנות. איכא באמצעות איכא ליכא. אי משום תיבה ואז שירא הוא דמילי בצענא תקני. כגון מחרתין ונעלין, מילי דפרסתי כגון תיבה מוציאין לרחוב אי תיבה קטני, ולעולם איכא תיבה באחנות ולא באמצעות, אבל כ"ד דהוי בצענא אם איתא דליכא מפתולין הוה קטני שבאילו מפתולין איכא ובאילו אין מפתולין כ"ד, אלא ש"מ באמצעות איכא, ולד מצית לתרצוי אב"י באמצעות ליכא כ"ד. ולעולם אמרין לא דקטני אי ב"ן ג' ראשונות לא באמצעות ב"ה לכ"ד שורן, דהכי באמצעות איכא ש"מ. כ"ד ה"נ איכא בראשונות. ולא מצית לתרצוי, דהני שבור מפתולין י"ט [בש"ץ]. דהא איכא כ"ד, אלא מוקמין ליה ביחיד שקיבל עליו תענית צבור, ותפשוטו דידחי קובע ברכה לעצמו. מנחתן ש"מ דיקא. באמצעות איכא כ"ד. מילי אילו. אחנות. יתירות על בראשונות. דהיינו באמצעות. שבאילו אחנות באמצעות ונעלין, אבל לכל דבריהם זה הוה שורן, באמת דכי איכא דאיכא ב"ה ראשונות, אלא דכי תימא ה"נ באמצעות. דה"י תימא "נ נתא ושייר. כלומר, דהיינו איבעי לה למינעי שבאילו ש"י ובאילו איכא כ"ד אל ששירוי, דהא מה אלו תקני, דמשמע דהוי דוקא, דליכא בינייהו אלא להני דאילו הבורא, אבל לכ"ד הוה שורן, דכי איכא דאיכא כ"ד באחנות איכא מילי באמצעות אי משום תיבה

והא שׁייר הציב. דבאחרונות איתא והכא ליתא דקדמתי לקמן (דף טו.) סדר תעניות כ״ד מו״יאין את הציב כו' ומותציין בגמרא בהדיא מציב דליתא אלא באחרונות ומשני כי קמתי נמי מתניין ודקמתי״א: **מילי דלענא.** מתריעין צבית הכנסת וכו״ד נמי צבית

הכנסת: **צפרהסאי.** תיבה ברחוב
של עיר: **דיקא נמי.** לרכ"ד זה
זה שוין דקמני ממנימין מה אלו
יתירות על הראשונות כו' ואלו כ"ד
לא קא חשיב גבי אחרונות: **והא מה**
אנו קסני. דמשמע דווקא: **דהא**
קמני לה בצידי פירקין. דמי ששנה
ממנימין דהכא תנא גמי דהתם והאי
ללא תנא דהאי סמיך אהתם דקמני
באחרונות מוסיפין התיבה מה שאין כן
באמצעיות: **השאל דאסיה להי**
דמשום דקמני לה בצידי פירקין
דאמרת ללא שוין כ"ד נמי
דאמרת דשוין יניחו איכא למימר ללא
הוי שוין דהא אפי' שוירא נמי לא
הוי דבהדיא קמני לה בצידי פירקין
באחרונות איתנהו באמצעיות לא
ואיכא למרוצי כתיבואא קמא בקמייתא
דליכא כ"ד: **מאי הוי עלה.** היכן
אומרה יחיד: **נקוט מציניסא צידך.**
כלומר תריך דבשלב אמצעיות היו
מתענין ומתמלח בכולוהי הנן ממנייתא
מה דקמני בראשונות ולא באחרונות
הנן ראשונות לאו ראשונות ממש
יניחו אלא אמצעיות דאינהו הוו
ראשונות לאחרונות אבל בשבע
אחרונות לא מיתענו דכיון דשבע
יניחו לא מוז עזבנות ומיניקות למיקס
בהו והא דקמני באחרונות ולא
בראשונות הנן אחרונות אמצעיות
יניחו והראשונות ראשונות ממש ואין
מתענין בהן דלא תקיף רגוזא כולי
האי. ואחות לשון הוא לתנא למיקרי
לאמצעיות ראשונות לאחרונות ואחרונות
לראשונות: **בשופרות.** היו עושין
ההמערות. ולשון המערה כמו תרועה
וקתם תרועה פשוטה לפניה ולאחריה
במסכת ראש השנה (דף לז.) ואחרי
מתענין בשופרות כדכתיב (במדבר ז'
ותקעתם בתלצורות וגו' מוקעין
בשופרות כדי שיכניעו לבס לקול
השופר ויהיו נרתעים מחמתם.
ואשש ברכות שהיו מוסיפין ביום
התענית היו מוקעין על כל ברכה
יצא אחת שהן י"ח התרעות: **רצ**
יהודה אמר. מתעניין אנני בקול
ירו. היו זועקים עננו אנני עננו
עננו אלהי אברהם עננו עננו אלהי
יחזק עננו עננו אלהי יעקב עננו

הכל כפי שאומרים בסוף הסליחות אבל ענו ותפלת תענית
ותפלה קרי ליה התרעה דאי בשופרות מריעין מיבעי ליה. ומאן
התרעות וקא פריך מן וסימן לדבר יריחו ואם אינא ליפריך בה
אין פוחסין מו' העניות. בתחרונות: שמונה עשרה התרעות. ש
וסמין לדבר. שלא תטעה אם התרעה הזו תרועה או תפלה:
מתריעין כדי שיענו כדרך שענו ביריחו על ידי שופרות תחביו
אלא בשופרות כולי עלמא וכו'. דהא מתריעין דקדמי הכא ב
במתריעין דאחרין בעלמא על שאר פורעניות מ"ס ענו נמי
אבל בענו לא: חגב. ארצה כתרומתו: צירעה. עוקלת את
בכותל: הא צרעה צפה היא. אלמא דלעקת פה לא קרי ליה
פה לאו שמה התרעה ואידך סבר כו': גייס. וזרין עליה:
המטורפת. כמו צי"ס טרופות (חולין דף סד.). שהולכת וגדה ו
ולא תצטעק. תפלה שאין אנו בטוחין כל כך שחשילי תפלתנו תצטעק
לעזרה דקאמר תנא קמא מתריעין דמשמע בקול רם ואמר ליי

כ"ד, אלמא ש"מ דכי הוה באחרונא איבא כ"ד ה"ג איבא כ"ד באמצעות. השתא דאיתא להכי.
 דא [בין] לה ויחידא. כלומר, לעולם באחרונא איבא כ"ד וכו' באמצעות, ולא דאיתא קנתי בשבילי
 קנתי לה באיך באחרונא איבא כ"ד באמצעות. ולא דאיתא אין כ"ד שלי ראשונה.
 לכל דבריהם זה וזה שוין, דכי היכי דבאמצעות[ן] ליבא כ"ד ה"ג באראשונה, ומצינו לאוקמי הא
 בעקמיה דליבא כ"ד לא ביחיד, דאין יחיד קובע ברכה לעצמו. נקטו אמצעיות בידך. כלומר,
 ת לא באראשונה לא באחרונה, באראשונה לא דאיתא תיך רוגזו, ובאחרונה דקשי לש
 לילח. אה דקתני מתענות באראשונה ולא באחרונה היינו אמצעיות שהן ראשונה לאחרונה, ולא
 בענות באחרונה היינו אמצעות[ן] שהן אחרונה לאראשונה, לא באראשונה ממש, אלא דקתני
 באחרונה, היינו ראשונה ממש. היינו אחרונה ממש שהן שלש עשרה, ולא שלש שהיהדיים
 חשבו. תהרהר דהוה בכינויאי. ובהן "ג תרעות. כדאמרן בפירקין דלקמן, דברכיה ראשונה אמר
 שו, ומריצין, שמוע בכרכה ראשונה מריצא מריצא וכו' וכן ככל וכו'. וברכת באראשונה תהרהר אה
 תהיבין. תנא חזיה. עקבה פש. ומקתני ולא הוה מריצין ולא עקבה, דאמרן בעקבה פש ותורס

והוא שייר תיבה אי משום תיבה לאו שיוורא
הוא מילי דצינעא קתני מילי דכפרהסיא
לא קתני אמר רב אשי מתני' נמי דיקא קתני
מה אלו יתירות על הראשונות אלא שבאלו
מתריעין ונועלין את החנויות אבל בכל
דבריהן זה וזה שוין וכ"ת הכא נמי * תנא
ושייר והא מה אלו קתני ותסברא מה אלו
דווקא הוא והא שייר לה תיבה אי משום
תיבה לאו שיוורא הוא משום דקא חשיב
לה באידך פרקא השתא דאתית להכי
עשרים וארבעה נמי לאו שיוורא הוא קתני
לה באידך פירקא מאי הוי עלה אמר רב
שמואל בר ססרמאי וכן אמר רב חייא בר
אשי אמר רב בין גואל לדופא ורב אשי
אמר משמיה דרבי ינאי בריה דרבי ישמעאל
בשומע תפילה והלכתא בשומע תפלה:
תני חדא עוברות ומיניקות מתענות בראשונות
ואין מתענות באחרונות ותניא אידך מתענות
באחרונות ואין מתענות בראשונות ותניא
אידך אין מתענות לא בראשונות ולא
באחרונות * אמר רב אשי * נקוט אמצעייתא
בידך דמיתרצון כולהו: מה אלו יתירות
על הראשונות אלא שבאלו מתריעין ונועלין
את החנויות: במאי מתריעין רב יהודה
אמר * בשופרות ורב יהודה בריה דרב
שמואל בר שילת משמיה דרב אמר
בעננו קס"ד מאן דאמר בעננו לא אמר
בשופרות ומאן דאמר בשופרות לא אמר
בעננו והתניא אין פוחתין משבע ואי תעניות
על הצבור שבהן י"ח התרעות וסימן לדבר
יירחו ויירחו שופרות הוה ותיובתא למאן
דאמר בעננו אלא בשופרות דכולי עלמא
לא פליגי דקרי לה התרעה כי פליגי בעננו
מר סבר קרי לה התרעה ומר סבר לא קרי

לא שיורא הוא דהא קתני לה באידך פירקא. והוא הדין דהוה
מזי למרוצי דלעיל מילי דצפרהסין לא קתני:

תנ"י חדא מתענות בראשונות ולא באחרונות ותנא אידך מתענין באחרונות ולא בראשונות ותנ"י אידך לא מתענין לא בראשונות ולא באחרונות (3) נקוט מציעתא

בידך. פירש הקונטרס השלש
 תעניות אמנעיות צידך דבאותן
 תעניות עזבורת ומיניקות מתענות
 וה"ק מתענות בראשונות פ"י בראשונ'
 ר"ל אמנעיות דהם ראשונות לאחרונ'
 שהיו חמורות אבל לא בראשונות
 דפשיט ולא מני עבדי להו והא דקמי
 בחרונות ולא בראשונות האי אחרונ'
 היינו אמנעיות וקרי להו אחרונות
 שהם אחרונות מן הראשונות בתחלה
 ונחזיק שלש תעניות וכן בשניה
 שלש אבל אין מתענות בראשונות
 שהם קלות והא דקמי לא בראשונות
 ולא בחרונות כלומר לא בשלש
 הראשונות הראשונות ממש ולא
 בשבע האחרונות האחרונות ממש
 אלא דווקא באמנעיות:

ורב יהודה בריה דרב שמואל
בר שיילת משמיה דרב אמר
עננו. אומר הריני ^(א) והאי עננו
לא ר"ל עננו שצתפלת תענית אלא
ענינו שאומרים בצליחות וזוים
הכפורים עננו אביו עננו אבל
עננו דתפלה לא קאמר דהא בשלש
ראשונות נמי אמר לה:
ובהן י"ח תרועות וסימן לרב
יריחו. פירוש שציריחו עשו
כן שהקיפוה ז' ימים והיו תוקעין
בכל יום כמו כן תקנו בתעניות ובכל
תענית מוסיפין שש צרכות ועל כל
צרכה תוקעין מריעין ותוקעין א"כ
היינו י"ח תרועות:
מתריעין לעזרה. פי' שיבואו
לעזור העיר וכו'
ומתריעין צפה פירוש והאי תרועה
ר"ל מתריעין צפה דאין להמיר
תרועה בשופר בשבת:

וְיָסַד בְּיָמָיו אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁפְרוֹת אֲבָל בְּעֲנֻנוֹ לֹא
 וְיָסַד חִיכּוּךְ־הַגֹּבִי זָכוֹב וְצִירֵיהָ
 עֵין אֵלָא צוּעֻקִין ⁽⁶⁾ מְרַצְעָקָה
 עַל אֱלוֹ מַתְרִיעִין שִׁבְשֶׁת עַל
 בֵּימֵי ר' יוֹסִי אָמַר לְעֻזָּה
 פֹּת שִׁבְשֶׁת מִי שְׂרִי אֵלָא לֹא
 יְהוּדָה נְשִׂיאָה הוּא צֶעֱרָא
 גִּזְרָא

אפי' בראשונות ואפי' יחיד אוקיימנא לדאומרה בשומע תפלה.
פרש ענינו של תפלה תענית משבשע דא קמני בשמך שן י"ח
י"ח תפלות של שמונה עשרה ברכות מי איכא בשבע תעניות:
מוסיפין ו' ברכות מ"ח עד כ"ד ולכל אחת שלש תרועות:
חזן דכתיב זה שופרות. לישנא אחריינא סימן לרצר כלומר לכך
ישע (ו) ויתקעו בשופרות וגו' וכתיב (סי) ותפול החומה תחתיה:
ייתכן לעצדיקן בתעניות שופרות: (כ) כי פליגי צעננו. כי פליגי
עיה והאי דקמי בעלמא מתריעין צעננו וימאן דלמר שופרות
אדאס' ויטוין. נכנסין צעניו ונחוטוטו: חילוק. כמו תמחק
ורעה: תנאי היא. האי תנא דשאר מיני פורעניות קצר לעקת
הסר. המתפשט ויוצא לחוץ לשטוף את השדה ואת הבתים:
דה להטבע במים: לעורה. נועקין לבני אדם שיצואו לעוים:
ק עליהן בשבת. אלמא לעקת פה קרי התרעה מפי מורי. ל"א
רבי יוסי לעורה שיהו מתפללין כל אחד בציטו לעורה בעלמא:
גזר

בית דין גדול עוד כיו. מרתיעין דתני במתני' כיצד הוא, רב יהודה אמר התרעה בשופר, שש
ומתוהבין (עלה) דבר, און פרחים משביע עתנית על הציצור וכוהן שב השחרות, וסמן לרבה
ושענין, ושרור דברי חלל התרעה היה, כן מליני בעניני, רב יהודה כסו עניניו לאו לרבה
היה. **ותוב** ומתבני עליה, ושאל כל מיני פורעניות המתרחשות על העולם כנוח חיטון הגב וכוהן
ועקרבום אל היו מתריעין אליו צועקים, והנה ענינו צעקה היה, ואם תאמר ענינו התרעה היה
היחיד כנוח צעקתו אל מתריעין, ושענין גנאי היה, שן וגנא שקורע ענינו התרעה, הנה (בפירוק)
על שרשוקתה גייס או נהר עליו הספינה המסחרת בים, ר' יואל אומר לעודר אבל על צל
לזכר לממרה, דאן שבת איה ושרופ בשבת אסור, לאו ר' אבהו, ובענינו, ושרופ בשבת, ששבת,

קודם הברכה תקעו, ולאחר הברכה תקעו ותוקעין ומריעין ותוקעין, וקודם ברכה שניה אומר לה בשניה ג' תרועות, ומצא ל' ברכות י"ג [תקיעות] [תרועות]. וסימן לדבר. דעבדינן תרועה ריחא, ה שופר. לעזרה ולא לצעקה. כל אחד מתפלל בפני עצמו, אבל אין עושין כנופא. ר' יהודה גזר תליס

עין משפט
גר מצוה

עַה אַ מִי פֿ'ג מַהֿל
תַּעֲמִיז הַלֵּכָה הַ טוֹשֵׁעַ
חִ'ח סִימָן תַּקְעָה סַעֲפִי הִ:
עו ב מִי שֶׁס הַלֵּכָה ז
טוֹשֵׁעַ שֶׁס סַעֲפִי ד:
עז ג מִי שֶׁס פֿ'ב הִלִּי יג
טוֹשֵׁעַ שֶׁס סִימָן תַּקְעוּ
סַעֲפִי הִ:

עַה ד מ״י שם הלכה י
טו״ע שם סעיף ט:
עַה ה מ״י שם הלכה ט
טו״ע שם סעיף ז:
פ ו מ״י פ״א שם הל' ו
טו״ע שם סימן תקעו
סעיף יג [וסימן רפח סעיף
טז]:

רבינו חננאל

אמר רב אשי, רב דייקא
מתניא דייקא ממתני, דקנתי
 מיני אילי תורתא
 דהרשונות, וכל שכלא
 דתפרצין ועלילי התנורא וזה
 שוין. ללכ דבריהם זה וזה שוין.
 אמר רבא קמחא שוירא מקצת,
 תחבה, דלא קנתי ומוציאין
 התחיבה אלא אמרנן תנא
 שוין, כשם ששוירי התבה
 שוין כ"ד ברכות, ולעולם
 שוין כ"ד ברכות. ודחינן, תבה
 לאו שוירא הוא, קנתי
 כיצד מוציאין תחבה, תנא
 מפרש תחבה. תנתינא
 מוציאין תחבה, ואמרין,
 השתא דאדתי להכי, גם
 שוירי שויה נמי,
 ויזמינא מקצתא שוירי שויה
 כ"ד אמרש כ"ד ברכות,
 שוין אכולהו תנתינא
 ומירי. חלו שנייה היא ולא
 ספקנין עדה, דלא בארין
 תחבה היא. שכלא ומוציאין
 תחבה אלא באחרונה
 וזאמנא, ומוציאין
 תחבה דלא מתפלג עניא
 שוין יחד קאי בצבור ולא
 שוין יחד קאי בחד מוזרי
 וקיימאן ק"ד כלל יחד מוזרי
 שוין בשומא תפלה. חגי אר
 שברות ומוציאין תחבה
 בראשונה ואין מתענת
 באחרונה, וזנאי ואין
 מתענת באחרונה ואין

[illegible]

וְסִי אֹמֵר כֶּשֶׁם שֶׁאֵין
הָרֵאוֹנוֹת בְּחִמְשֵׁי כֶּךָ לֹא
הַשְׁנִיּוֹת וְלֹא הָאֲחֵרוֹנוֹת.
מִתּוֹ/ יִרְדּוּ עַלְּךָ וְלֹא יִזְנוּ

היה דרב אמרו התרעה בענינו.
והתרעות ירחיו בשופר
ורב סבר ענינו נמי התרעה
נחשים ויתושים ושילוח נחשים
עלי התרעה והיא הצעקה,
(רא) על אלו מתריעין בשבת
הה, והא אלו התרעה בשופר
דקרי לענינו התרעה, ש"מ.